

lirike» razpravlja Nevistić o značilnih potezah novega rodu, ki odpeva tej viharni in napeti dobi s prav tako vihnimi odmevi, ki so — naravno — po večini fragmenti. Seveda je sodobna lirika še močno kaotična, tudi so ji v kvar premnogi izrastki absurdnega ekstremizma, vendar se odlikuje po umetniškem stremljenju, ki ni odvisno od banalnih tendenčnosti. V splošnem imamo dva izrazita tipa današnje srbskohrvaške lirike: srbski sodobni pesniki so v zelo ostri opoziciji napram preteklosti, vplivani po francoskem nadrealizmu, hrvatski moderni liriki pa so se mnogo učili pri nemških ekspresionistih. Oboji pa si sličejo v skupnem principu ekonomije, v zavestnem zavračanju plehke patrijotičnosti in nacionalnosti, v izrazitem individualizmu, ki se izraža skeptično, pesimistično in cinično. («Duh današnje lirike.») Avtor govori tudi o najznačilnejših predstavnikih sodobne lirike, ki so mu: M. Krleža, Krklec, Šimić, Kovačević, T. Ujević. Mimogrede omenja tudi zenitovce (Lj. Micić) kot domišljave, nekulturne frazerje in pustolovce.

Nevistićeva knjižica je vsekakor zelo koristno delo, saj je — kolikor vem — edina zaključena poskusna monografija o sodobnem pesništvu. Kako dobro bi bilo, da bi tudi Slovenci dobili podobno brošuro o sodobni slovenski liriki, ki bi služila javnosti kot potreben tolmač in kašipot, obenem pa bi v marsikaterem ljubitelju pesništva vzbudila razumevanje za sodobno književnost, ki je večina sploh ne pozna ali pa jo s krivičnimi predsodki odklanja.

M i r a n J a r c.

KRONIKA

DOMAČI PREGLED

Gledališče v krizi. Ta kriza ni od danes ali od včeraj, temveč se s stalnim valovanjem opaža že nekaj let. Že koncem sezone 1924/25 je pisec te kronike (Ljubljanski Zvon, 1925, str. 569) ugotovil: «Umetniška kriza Narodnega gledališča v Ljubljani... v pretekli sezoni je neutajljiva. Ta kriza, ki se je v operi pristopnjevala do nevdržnosti, se je očitovala v dramih v nekem zastoj, notranji nerazgibanosti, v preutrujenosti ter umetniški obrabljenosti igralcev ter zato tudi v manjši zainteresiranosti publike.» Ta kriza je bila torej predvsem umetniškega notranjega značaja, ki gledališča v njegovem zunanem obstoju ni direktno ogrožala. Jasno pa je bilo že takrat, da bo ta notranja kriza spričo sedanjih splošnokulturnih prilik in naraščajoče socialne bede privedla prej ali slej tudi do zunanje, eksistenčne krize. To se je zgodilo letos sredi sezone, ko se je izkazalo, da je državna subvencija za redno obratovanje gledališča nezadostna in da je potrebna obširnejša redukcija gledališkega osebja. Da tako stalno reduciranje ansambla, ki je že itak zlasti v dramih povsem nezadosten, sčasoma lahko povzroči katastrofo, je jasno. Hoteč preprečiti tak usoden udarec in zaščititi pravice svojega članstva, je Udruženje gledaliških igralcev priredilo dne 9. januarja l.l. v operi manifestacijsko zborovanje, ki pa je izzvenovalo pretežno v političnih akordih. Istočasno je Udruženje razpisalo anketo interesiranih posameznikov, da se izjavijo o vzrokih sedanje krize in pa, kako bi se dalo to kritično stanje za bodoče sanirati.

Izid ankete še ni znan. Bodi kakorkoli, eno je gotovo: pretirana birokratizacija, kakršna se danes izvaja nad našimi gledališči, tem zavodom niti po umetniški niti po gospodarski strani ni v prid. Kakor gledališki umetnik v svojem umetniškem poslu ne more biti kategoriziran uradnik, tako tudi eksistenca gledališča ne sme in ne more biti odvisna od vsakokratnih budžetnih

kapric in potreb. Zato bo treba pričeti misliti na notranjo reorganizacijo narodnih gledališč v naši državi.

Isto misel je približno razvijal tudi mladi publicist C. Debevec, ki je priredil o tem predmetu v Mestnem domu dne 18. januarja 1927 predavanje, in za njim — na nekoliko drastičen in demagoški način — S. Vurnik. Oba predavatelja sta kot drugi glavni povod sedanje krize navajala nesposobnost uprave. C. Debevec je navajal zlasti pogoške uprave pri angažiranju številnih opernih članov (ampak taki pogoški so v večji ali manjši meri pri vodstvu vsakega umetniškega zavoda neizogibni) in nezmisel 11 dramskih režiserjev, ki jih je imela slovenska drama v lanski sezoni in o čemer se je že pisalo. Točnosti in resničnosti raznih drugih Debevčevih izvajanj pa ni mogoče kontrolirati. Zato ta del predavanja po mojem mnenju ni sodil pred nepoučeno in bolj ali manj neinteresirano javnost, temveč bi bil umesten kvečjemu v zaključenem posvetu gledaliških izvedencev. Pred nekritično publiko je imel ta del Debevčevega govora — hoté ali nehoté — tendenco, da široko občinstvo še v večji meri odvrne posredno od gledališča samega.

Potrebno pa bi vsekakor bilo, da bi gledališko vodstvo že končno stopilo iz svoje neopravičene rezerviranosti ter sezvalo anketo javnih delavcev, kjer bi podalo svoje poročilo o delu za slovensko gledališče, o svojem gospodarstvu, o razmerju med opero in dramo i. dr. To bo tudi nedvomno storilo, ako smatra slovensko narodno gledališče za o b č e n a r o d n o zadevo in ne za zgolj urad, ki je odgovoren samó svojemu resortnemu ministru. Na tej anketi bi se lahko tudi konkretnije razpravljalo o upravičenih ali neupravičenih očitkih, ki so bili doslej v javnosti naperjeni zoper upravo, o sanaciji sedanje krize ter o preventivnih sredstvih za bodočnost. —

Da se v tem kritičnem ozračju umetniško delo gledališča ni moglo vršiti s tisto intenzivnostjo, ki bi bila potrebna, je jasno. Vzlic temu se je repertoar nemoteno izvajal in je drama priredila doslej že 12 novitet, med katerimi so nekatere relativno jako dobro uspele. Poročilo o prvi polovici dramske sezone objavi «Ljubljanski Zvon» v prihodnji številki. F r a n A l b r e c h t.

Iz Kopitarjeve delavnice. Fr. Kidrič je v Carnioli, N. v. I, 97—101, na podlagi notranjih indicij in izrečne izjave Kopitarja v pismu Cojzu dognal, da je bil kranjski sotrudnik knjige: «Die illyrischen Provinzen und ihre Einwohner. Wien. In der Camesinaschen Buchhandlung. 1812» — Kopitar. V izvodu te knjige, ki ga hrani licejska knjižnica v Ljubljani (sign. I E f 6710 8°), stoji zapisano s Cojzovo roko: «Der Compiler dieses Werks soll ‚Woltersdorf‘, Professor zu Bresslau seyn. Eine Kompilazion??? Das beste dabei sind die v. Kopitar rektifizierten Orts Nahmen im slavischen.» J. A. G.

I. K. Doležal: Dr. Josef Karásek. Kus života z české Vidně. Za 2. julij 1926., ob 10. obletnici Karáskove smrti je izšla na Dunaju monografija (195 str.), kjer se nam z vsemi podrobnostmi slika življenje moža, ki je imel kot slavist in feuilletonist ozke stike tudi z Jugoslovani. Osebno znan z vsemi pomembnejšimi kulturnimi delavci je sistematično zasledoval posebno naše kulturno gibanje. Izmed njegovih znanstvenih del je najbolj znana Slavische Literaturgeschichte (Göschel, 2 zvezka), ki je doživela prevod v ruščini (s slikami) in poljščini, dalje Dubrovačke legende (1915) in razprave o čeških in drugih slovstvih. V njegovi zapuščini se nahaja korespondenca tudi z nekaterimi našimi literati, tako z Aškercem, tedanjim Zvonovim urednikom. D — r.

Urednikov «imprimatur» dne 29. januarja 1927.